

Jazz

Muziek is zijn hele leven al belangrijk voor hem. Na de studie Bestuurskunde meldde hij zich daarom aan bij het Conservatorium in Amsterdam. Inmiddels is hij toegelaten tot de masteropleiding Jazzpiano. Zijn 'meesterstitel' hoopt hij in 2006 te behalen. Voor de ICS Winteracademie in Utrecht begin maart dit jaar werd hem gevraagd te improviseren op het thema Vrijheid. Jurriaan Berger (28) over jazz, vrijheid en improvisatie.

roept om vrijheid

door Frouckje van der Wal

foto Rosa Bos

Op de vraag wat muziek voor hem betekent, komt een tegenvraag: "Kun je omschrijven wat taal voor je betekent?" Of: "Kun je omschrijven wat lopen voor je betekent?" Muziek is voor mij bijna zo vanzelfsprekend als praten of lopen. Zo lang ik me kan herinneren heb ik iets met muziek en ik ontdekte steeds weer nieuwe interessante instrumenten waar mooie geluiden uit kwamen.'

Het is een typerend antwoord voor de gedreven en eigenzinnige muzikant. Voor Jurriaan is niets vanzelfsprekend. Hij is kritisch en denkt graag na over de dingen. Maar zijn haast filosofische kijk op de dingen weerhoudt hem er niet van om tegelijkertijd ook realistisch te zijn. Hij leeft niet alleen maar voor en van de kunsten. Naast zijn muzikale activiteiten werkzaam als beleidsonderzoeker op het terrein van onderwijs.

'Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Na de middelbare school was het lang twijfelen welke kant ik op wilde. Ik besloot dat ik muziek er altijd "bij" kon blijven doen, maar na mijn bestuurskundestudie begon het toch te knagen. Mede door een vriend van mij, die tegelijk conservatorium en een academische studie deed, besloot ik toelatingsexamen te doen. Het blijft een raar soort dubbelcarrière. Het ene moment met je hoofd bij een rapport dat af moet of een statistische analyse, het andere moment bij een lastige passage in de muziek van Lee Konitz. Een collega vroeg me eens: "Als je kon kiezen tussen een carrière als musicus of als onderzoeker, wat zou je dan doen?" Ik stelde (naar goed bijbels voorbeeld) een wedervraag: "Als onze baas morgen zou stoppen met salaris betalen, zou je dan nog lang blijven komen?"

"Niet erg lang", was het antwoord. Hoewel we beiden plezier hebben in het werk, zouden we het niet op die manier doen als we er niet voor betaald werden.

Met muziek is dat voor mij anders. Als ik zeker zou weten dat ik nooit een cent met muziek zou verdienen, zou ik nog tot mijn dood muziek blijven maken. Daarvan ben ik overtuigd. De vergelijking gaat niet helemaal op, want ook in de muziek doe je niet altijd precies wat je wilt als je ervoor betaald wordt. En ook bepaalde aspecten van het onderzoeker-zijn blijf ik doen, ook als ik er niet voor wordt betaald. Maar mijn droomcarrière is: veel mensen bereiken met muziek waar ik achter sta.'

Grote vrijheid

Het aantrekkelijke van jazz vindt Jurriaan de grote vrijheid van de uitvoerende: 'Kijk, in een klassiek muziekstuk is het esthetische ideaal vaak de bedoeling van de componist uit te drukken. Musicologen zijn drukdoende die bedoeling te achterhalen. De componist is de scheppende kracht (geweest), de uitvoerende moet diens compositie leven inblazen. Daarbij zijn er zeker enige vrijheden voor die uitvoerende, in termen van dynamiek (hard-zacht), keuze van tempo en andere muzikale parameters. Maar de kern van de zaak, het notenmateriaal en de basale expressie, ligt vast.

In de jazz is de scheiding tussen componist en uitvoerende veel minder sterk. Als ik vandaag zin heb om *I Got Rhythm* van George Gershwin als een gevoelige ballade te spelen en morgen als een Braziliaanse samba, dan zullen weinig musici in de jazzwereld daar op tegen zijn, mits ik het overtuigend doe.

De composities stellen bij jazz vaak ook minder voor in termen van raffinement, vorm, enzovoorts. Het gaat er juist om wat je ermee dóet als uitvoerende en hoe je erover improviseert. En daarbij heb je de vrijheid om bijvoorbeeld het ritme te veranderen, en veel van je eigen ideeën erin te leggen, vooral in die improvisaties. Die improvisaties hebben in jazz vaak de vorm van solo's: melodieën die je ter plekke bedenkt over het akkoordschema (de blauwdruk als het ware) van zo'n stuk. En als het goed is klinken die dus iedere keer anders. Dat houdt de muziek fris.

Binnen de jazz bestaan inmiddels legio substijlen die allemaal anders klinken en ook een andere mate van vrijheid ten opzichte van de vorm van een stuk in acht nemen: van conventionele 'swing', via de ingewikkelder maar nog wel akkoordgebaseerde 'bebop' naar de 'losgeslagen' free jazz. Maar vrijheid is hoe dan ook een rode draad in de geschiedenis van de jazz. Dit is ook nauw verweven met het sociale onrecht dat zwarte Amerikanen is en wordt aangedaan. Je zou kunnen zeggen dat die roep om vrijheid te horen is in de "vrijgevochten" jazzmuziek. Vooral in de jaren '60 had je groepen als *Charlie Haden Liberation Music Orchestra* en de bigband van Charles Mingus die een duidelijk sociaal protest lieten horen.'

'In de begintijd van de jazz speelde de piano een solo-rol, pianisten speelden vaak alleen. Die muziek was erg virtuoos

omdat de pianist in zijn eentje de suggestie van een hele band wilde wekken. Denk aan de ragtime-muziek, daar is het aan verwant. Het leuke hieraan is natuurlijk dat je volstrekt autonoom bent in je expressie: wat er maar in je hoofd opkomt, kun je onmiddellijk voor het voetlicht brengen. Later ging de piano een rol spelen in de jazzbands, zowel in de bigbands van de jaren '30 als in de modernere kleine jazzgroepen die vanaf de jaren '40 ontstonden. En daarmee kom ik op een andere aantrekkelijke eigenschap die jazz voor mij heeft: *het communiceren met je medemuzikanten*. In wat ik goede jazz vind gebeuren altijd spontane dingen – vergelijk het met een gesprek van een paar mensen die elkaar goed begrijpen. Er worden thema's aangedragen door verschillende gesprekspartners, er wordt een grapje gemaakt, iemand oogst bijval of juist afkeuring, mensen vullen elkaar aan et cetera.'

Er is nog een derde reden waarom jazz voor Jurriaan zo belangrijk is, namelijk de *groove*. 'Jazz swingt. Niet altijd (in een tragische ballade bijvoorbeeld), maar vaak heeft de muziek voor mij een onweerstaanbare soort "hartslog". En muziek roept daarmee een basale menselijke motoriek op, die mensen ook letterlijk in beweging kan zetten. De Europese muziek is in de geschiedenis wat mij betreft wel eens te ver losgekomen van dit dans- en ritme-aspect.'

Vrijheid en jazz lijken bijna synoniem aan elkaar te zijn. Een improvisatie door een jazzpianist zou je kunnen beschouwen als een demonstratie van vrijheid. Maar Jurriaan had voor de Winteracademie een meer specifieke opdracht: improviseren op het thema vrijheid. Hoe doe je zo iets? 'Dat hangt ervan af. Soms treft een bepaald woord mij en verzin ik een "klinkend equivalent". Ik heb wel eens op een Impact-conferentie tussen twee lezingen in geïmproviseerd op een thema "geduld". Toen ik het podium opstapte kwam het idee op om een harmonische spanning te creëren die pas heel laat wordt opgelost. Met zo'n algemeen idee kun je nog steeds alle kanten op, maar het schept een kader. Over vrijheid heb ik een verrassend actuele speech van de Amerikaanse president Roosevelt gevonden getiteld *The Four Freedoms*. Ik deel mijn muziek aan de hand van die vier vrijheden in. De muziek zelf gaat een vrij losse relatie met de tekst aan. Ik wil muziek wel graag als een eigen medium blijven beschouwen en niet proberen een tekst te "verklanken", daarmee doe je het eigene van de muziek onrecht denk ik. Het leuke is nu juist – maar vervelend voor een interview – dat het als het erop aankomt niet goed te benoemen is.' Op de vraag wat vrijheid voor hem betekent, antwoordt Jurriaan: 'De mogelijkheid om te kiezen voor het goede, het ware en/of het schone.' Een keuze waar hij als jazzpianist steeds weer voor staat.

Jurriaan treedt regelmatig op met de bandjes waarin hij speelt (o.a. Don't Explain en G+3). Ook heeft hij sinds 2003 een eigen jazz/improvisatietrio Earswideopen. Voor meer informatie: www.jazzquartet.tk
www.listen.to/earswideopen